

Ladislav Ťažký

Očami pútníka

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Ladislav Ťažký

Očami pútníka

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

© Ladislav Ťažký, 1997, 2010
Cover design © Anna Chovanová 2010
© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk
[http: //www.vsss.sk](http://www.vsss.sk)

Kniha vyšla s podporou Regpharm Slovakia, s. r. o.

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Ladislav Ťažký: Očami pútnika
Zodpovedný redaktor Ľudovít Števko
Obálka Anna Chovanová
Sadzba Anna Chovanová
Tlač Alfa Print
Vydanie druhé, vo Vydavateľstve
Spolku slovenských spisovateľov prvé
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-407-2

Kým je pre mňa **Ladislav Ťažký...**

Ladislava Ťažkého som poznal najprv z niektorých jeho kníh priamo alebo z recenzií.

Od prvej chvíle mi bolo jasné, že jeho romány i eseje sú písané zvláštnym spôsobom – s veľmi ľudským pohľadom na človeka a udalosti okolo neho. Čítal som ho preto veľmi rád. Podobnú skúsenosť som mal len pri čítaní teoretických vecí Prof. Júliusa Pašteku, často článkov Dr. Pavla Števčka, z básnikov istotne Milana Rúfusa.

V každej knihe L. Ťažkého som nachádzal jeho lásku k človekovi, schopnosť vžívať sa do života postáv, ich myslenia i cítenia a najmä súcít s človekom. Najmä vojak mu bol človekom. Niekedy ma priam udivovalo, že L. Ťažký, muž, ktorý prežil toľko tvrdosti života, vie hľadiť na človeka a na všetko, čo sa s ním deje, s toľkým porozumením a láskou. Neraz som sa pýtal, kde a ako si Ladislav Ťažký takto vypestoval charakter a najmä aj svedomie. V knihe *Testament svedomia* vyjadril L. Ťažký v tejto veci čosi zo svojho vnútra takto: „Jeden ‚hriech‘ alebo jedna krivda, ktorú ste v živote spáchali alebo ktorú spáchali na vás, nedá poriadnemu človekovi pokoja, dokiaľ to nenapraví, alebo dokiaľ sa mu krivditeľ neospravedlní. A nie je tou najväčšou krivdou na svete vojna? Ani jednému vojakovi sa nik ne-

ospravedlnil za to, že mu do duše na večné veky ktosi zaštepil bolesť, urážku, že ho postavili ako terč i ako strelca. A čo tí, ktorí naozaj zabíjali, a čo tí, ktorých zmrzačili? O tých, čo vojnu neprežili, už nemám právo ani hovoriť, za tých hovoria po celý život ich smútiace matky. Áno, zlo vie poznačiť človeka na celý život, najmä toho dobrého. Zlému zlo robí radosť, ale to nie je človek, lež Satan v ľudskej podobe. Sú ľudia, ktorí slúžia Bohu, ale sú tvory ľudom podobné, ktoré slúžia Satanovi. Boj dobra so zlom je náš každodenný život. Žiaľ, jeho obeťami sú ľudia, ktorí majú zraniteľné telo i dušu.“

Neraz som sa pýtal sám seba: Bol spisovateľ Ladislav Ťažký takýto vždy, alebo si základné postoje osvojoval v živote postupne? V tej istej knihe rozhovorov som našiel čiastočnú odpoveď, keď som čítal jeho vyjadrenia najmä o vlastnej matke. Z rodiny a najmä od matky si odnášal do života základné zásady správania, chápania povinnosti a vzťahov k ľudom. O svojom otcovi, ktorý mal aj isté prozaické nadanie, napísal, že mu bol nielen konzultantom, aj nepríjemným, až puntičkárske kritikom. Jeho otec bol svojrázna ľudová osobnosť, ktorá nikdy nepretrhla korene, z ktorých vyšla. Jeho svedomie bolo celý život robotnícke, plné ideálov a snov, jeho srdce oddané ľudu a svojmu národu. O matke sa L. Ťažký vyjadril podrobnejšie. Napísal: „Mama mala iné záujmy, iný, oveľa realistickejší pohľad na svet a rodinu. Musela nás všetkých nakrmiť, oprasť, v čistote držať dom, dbať, aby sme na jar zasadili zemiaky, hrach, fazuľu a zasiali jačmeň, aby sme ľan vypleli. Pol dedine navíjala priadzu na kolovrate a na krosná, mala starú dobrú singerku, na ktorej mnohým

z dediny všeličo pošila. Okrem toho dbala o našu kresťanskú dušu. A tak sa nám dostávalo od mamy náboženskej výchovy a od otca triednej. To v značnej miere poznačilo naše svedomie, náš charakter.“

Ladislav Ťažký mi tak poodhalil prameň svojho myslenia a správania, ktorým bol rodinný život a najmä život matky. Ešte aj ako sedemdesiatnik svoj vzťah a svoj obdiv k nej vyjadril spôsobom, ktorý by som nenazval celkom bežným, lež neobyčajne vreлым: „Pre mňa je moja mama skutočne najlepšou na svete. Mamu možno mať len jednu a každá nemusí byť ani dobrá, ani najlepšia. Ale tá moja je naozaj dobrá. Neviem, ktorý človek na svete sa toľko narobil ako ona. Ešte aj dnes, keď má 95 rokov, si zavše zavzdychá, že už nie je osožná. Utešujeme ju, že ten ošoh je v radosti, že ju ešte máme a stále máme ku komu prísť, pochváliť sa. O neúspechoch jej už nehovoríme. A načo aj. Nech má ešte trocha radosti. Ak mám hovoriť o mame, mal by som povedať, že okrem mravčej pracovitosti som si u nej vždy vážil zmysel pre povinnosti a ohľad na iných. Veľmi jej záležalo na mienke ľudí, medzi ktorými žila. Záležalo jej na tom, ako sa správame, či sa vieme pekne pozdraviť, pomôcť, či nehrešíme. Vravievala nám, že každý hriech a každé zlo vždy vyjde najačo a my sa budeme zodpovedať nielen pred Bohom, ale aj pred ľuďmi. Čistota duše bola dominantou matkinho charakteru. Veľmi jej záležalo aj na čistote tela, bytu, šatstva, celého okolia. Ba i dobytká, dvora, potoka. Šatstvo a bielizeň mohli mať záplatu, ale museli byť čisté“.

Ladislav Ťažký mi je blízky i tým, že je telom i dušou slovenským spisovateľom. Preto som stále rád

čítal jeho články a eseje po roku 1990. Ako len zápasí o rýdzu tvár nášho Slovenska, ako ho bráni, varuje, kritizuje všetko a všetkých, ktorí tvár Slovenska a dušu Slovenska znetvorujú. Mal som v rukách jeho knihu, ktorá zhŕňa prebohaté množstvo jeho myšlienok, postojov a zápalu v zápase o dobro Slovenska. Bolo radosťou tú knihu esejí čítať.

Neraz sa pýtam sám seba: Je mi Ladislav Ťažký blízky aj ako kňazovi? Určite je. Myslím, že aj keď puskusoval všeličo a keď mu niektorí dávali rozličné nálepky, on nebol nikdy ateista a nebol nikdy proti Cirkvi. Mal silné sociálne cítenie. To poznám aj z okruhu svojich príbuzných. Mohol byť niekedy azda zatrpknutý, ale ateistom nebol. No veriacim bol a veriacim chce byť. Napísal o tom: „Byť veriacim, poctivo a hlboko oddaným Bohu, je niečo celkom iné ako len s niečím „súhlasieť.“ Ja sa zatiaľ k „hlbokej viere“ len pokúšam priblížiť poznávaním, vzdelávaním, dobrou vôľou, hľadaním a pokorou. Ale v skutočnosti som od toho pravého veriaceho človeka, myslím podľa mojich predstáv, ešte dosť ďaleko. Ja si veriaceho človeka predstavujem ako človeka konajúceho dobro, ktorý svoju vieru a dobro premieňa na činy a skutočnú pokoru.“ Podpisujem.

Ladislava Ťažkého som dlhý čas poznával len z jeho románov, úvah a esejí. Teraz ho už pekných pár rokov poznám aj osobne, z osobných stretaní. Vnútná podoba jeho charakteru a osobnosti mi je teraz ešte viac známa. Za posledné roky napísal veci, ktoré sú mi duchovne zvlášť blízke. Ide nielen o knihu *Očami pútnika*, ale aj o niektoré prenikavé a duchovne hlboké eseje. Čím ďalej tým viac si ho cením a vážim. Pri jeho 75-

ročnom jubileu som preto neváhal zablahoželať mu na Nitrianskom hrade pri slávnosti konsekrovania pomocného biskupa za prítomnosti slovenských otcov biskupov i mnohých iných vzácných hostí zo Slovenska i z cudziny. Som stále presvedčený, že takúto pozornosť si Ladislav Ťažký zaslúžil. Slúži spoločnému dobru Slovenska v prednej línii. Slovensko by si ho malo podľa toho vážiť.

Mne je Ladislav Ťažký blízky a stále bližší aj svojim zmyslom a zápasom o jednotu. V úvode jednej svojej knihy esejí hovorí napríklad o štiepení Slovákov na katolíkov a evanjelikov, na znepriatelené politické hnutia, a dodáva: „Ja v zásade odhadzujem a odsudzujem všetko, doslova všetko, čo nás môže rozdeľovať ako národ, čo môže škodiť nášmu štátu, čo je na prekážku nášmu umeniu a literatúre, čo pôsobí sociálnu biedu a čo dehonestuje.“

Do knihy rozhovorov *Testament svedomia* zas napísal L. Ťažký toto motto: „Každý deň svojim konaním píšeme testament pre naše deti.“

Vincent Šabík charakterizoval túto knihu rozhovorov slovami: „Knihu *Testament svedomia* si zaiste s úžitkom prečíta každý, kto uvažuje o ľudskom živote a jeho zmysle, komu záleží na citlivosti morálky a zmýšľania.“

Editor prof. A. Červeňák v doslove obsiahlej knižky esejí L. Ťažkého na záver zhrnul: „Ladislav Ťažký prešiel zložitým vývojom umeleckým, občianskym a publicistickým, ale vždy zostával sám sebou. Odhadzoval módné dobové háby, ale nikdy nezradil svojho Boha lásky, pravdy a dobra. Čitatelia nášho výberu sa môžu o tom presvedčiť osobne. Verím, že nielen spoznajú, ale

aj získajú presvedčenie, že život v mene Dobra, Pravdy
a Kráasy je najhlbším zmyslom života.”

Ján Chryzostom kardinál Korec

Zo zborníka NÁŠ JUBILANT, 2004, Nitra

Úvod

ČO JE ČLOVEK? LOVEC? BEDUÍN?
PRELIETAVÝ VTÁK?
(Človek na konci XX. storočia je turista)

*Ak bývalý režim robil krivdu na rozvoji mysle, obo-
hacovaní duše slovenského národa a okliešťoval mož-
nosti poznania sveta, jeho vymožeností, rozvoja
i úpadku morálky a kultúry, tak to robil tým, že nám
takmer všetkým obmedzoval pohyb a možnosti cestov-
vania. Istej skupine, najmä intelektuálom, ktorí ho kri-
tizovali, dokonca striktne zakázal opustiť územie štátu.
Sám som bol takto postihnutý. Avšak bez pohybu niet
života, bez poznávania sveta niet vedomostí a bez ve-
domostí niet osobnosti. V dnešnej dobe je nemysliteľné
byť múdрым a sedieť za pecou. To však neznamená, že
prvá cesta z rodiska musí viesť hneď na Nový Zéland
alebo do Kalifornie. Keď som bol malý chlapec, mal
som veľký zážitok už z toho, že som vyšiel na Klenovský
Vepor, z ktorého som videl celé Nízke Tatry, Rudohorie,
Pohronie, Gemer, ba dovidel som až do Novohradu a za
jasného dňa aj na Vysoké Tatry a severné Maďarsko.
Na túto 1490 metrov vysokú horu som vyšiel za štyri
a pol hodiny, a dokonca bosý. To nie je chvála ani
hanba. Bolo to v lete a v lete u nás na čiernom Hrone,*

ako aj na väčšine dedín na Slovensku, v mojej mladosti deti chodili od mája do septembra bosé. Áno, aj preto, lebo na „turistickú“ obuv nebolo ani pomyslenia. Keď som prišiel prvýkrát do Brezna, to už bolo pre mňa veľké mesto a Banská Bystrica svet. Bratislava? To už bol svet ďaleký, nedosiahnuteľný.

O čo všetko okrádali našich občanov tí, ktorí im nedovolili vycestovať do cudziny...! Najmä o veľkú lásku a obdiv k vlasti. Lebo až vo svete zistíme, čo máme doma. Až potom, keď opustíme vlasť, dostaneme strach, že čo ak by sme sa nemali, nesmeli do nej vrátiť? Všetky krásy sveta človekovi nenahradia tú jeho, čo i najskromnejšiu krásu. Blahobyť v cudzine je často len na vyvolávanie nostalgie po domove, ktorý je v podstate nenahraditeľný. Transplantácia prisťahovalca do cudzieho národného alebo štátneho telesa je veľmi zdĺhavá a bolestivá. Prisťahovalca v cudzine dlho, dlho považujú a cítia ako cudzie teleso v tele. Preto neodporúčam svojim krajanom Slovákom navždy opúšťať svoju vlasť – Slovensko, ale vrelo im radím využiť každú voľnú chvíľu, každú finančnú možnosť na cestovanie, na poznávanie cudziny, sveta, iných ľudí, ich kultúr a spôsobov života i krás ich vlastí.

Po istých cestovateľských skúsenostiach, ktoré nemusia byť až také pridrahé, pohodlné a priveľké, že by sme museli poznať celý svet, zistíme, že ZEM je vlasťou všetkých ľudí, a ako nám našepkáva ten lepší cit v nás, všetci ľudia, ak ešte nie sú, mali by byť aj naši BRATIA. Po zoznámení sa s inými krajinami a mravmi, doposiaľ neznámymi ľuďmi a ich mestami, morami a krajinami zistíme, že vo svojej podstate sú nám ľudia všade veľmi podobní, že pri dobrej vôli by bolo možné s nimi žiť. Ak

človek-turista po zájazde nadobudne pocit, že tam, kde bol, si obľúbil čo len pár ľudí, na ktorých bude dlho spomínať, jeho turistika splnila ľudský cieľ. Nielenže ho vzdelala, ale ho aj poľudštila. Po návrate ešte dlho doma žije s tými, ktorých stretol vonku, predstavuje si ich, hovorí o nich, ako aj o ich krajine, počúva ich hudbu, ich umenie mu je zrazu bližšie. Po návrate domov je svet menší a pochopiteľnejší, cudzina i vlasť je krajšia, život v nej príjemnejší, pokojnejší, pohľad na svet priehľadnejší. Poznanie cudzieho sveta a ľudských bratov človeka ho tou najpríjemnejšou skúsenosťou poľudštilo. Chceme si z turistiky priniesť viac? Iste. Ale to nie je to podstatné.

V nasledujúcich postrehoch a črtách sa pokúsím pospomínať si na to, čo som vo svete videl ja, nielen očami, ale srdcom, myslou, čo sa mi z toho množstva drobnučké usadilo v duši, čo nezaznamenal fotoaparát alebo videokamera.

Ladislav Ťažký

SEN O ZASL'ÚBENEJ ZEMI

Svätú zem kresťania poznajú z Písma, a predsa túžia vidieť ju na vlastné oči. Táto túžba v nich žije pomaly už dvetisíc rokov. A to je povedané veľmi skromne, lebo to sú roky len od narodenia Ježiša Krista. Zasl'úbená zem má svoju históriu ďalšie tisícročia predtým. A tento zaujímavý, krásny a v podstate nešťastný pás zeme má nielen svoju regionálnu, ale i svetovú históriu. Bola aj predtým drahokamom sveta, ako Pán sľúbil toto strategické územie svojmu vyvolenému národu – Židom. Pred Židmi tu bývali mnohé iné národy a pred nimi zase iné, ktoré už matka história ani nespomína, lebo aj jej pamäť vybledla. Aj mená mala táto krajina, toto srdce sveta, tento mozog ľudstva, táto kniha histórie ľudstva rôzne. Ualili sa cez ňu vojny, národy, jedny vymierali alebo boli vyvraždené, olúpené a zhanobené, druhé, tie, čo sa vynárali z púští, ju obsadzovali, búrali, pálili mestá, aby mohli začať stavať iné, nové, najmä pevnosti, podmaňovali si iné národy, aby po niekoľkých stáročiach samy boli porazené a zanikli. Aj židovské kmene sa vynorili z púšte a s pomocou Jahveho dobyli túto krajinu a božský Jeruzalem.

Čo koľko kníh prečíta pútnik pred svojou veľkou púťou zo Slovenska do Izraela, nikdy ich nie je dosť, nikdy nepovedia všetko, čo táto krajina a jej židovská, arabská a kresťanská kultúra, história a tri monoteistické náboženstvá ešte neprezradili o sebe.

V detstve sa mi zasľúbená zem prekrývala s rajom i nebom, biblické postavy žili predou mnou, rozprávkové mestá, púšte, kráľov, vojakov a pastierov som videl ako vo fatamorgáne. Všetko, čo nám na náboženstve prednášal pán kaplán Jozef Poláček a čo bolo v katechizme s realistickými perokresbami, sa mi po dlhé roky, až do dnešných dní uchovalo v pamäti ako nezabudnuteľný fantastický film. Bola to lahôdka pre zázraky očakávajúcu dušu, prajná pôda na rozvoj detskej fantázie a prijímanie toho neznámeho, nadpozemského a nesplnenej túžby ocitnúť sa raz v zasľúbenej zemi, chodiť po miestach, po ktorých chodil Syn Boží a jeho apoštoli, dotknúť sa toho miesta na Kalvárii, na ktorom mu jeho Židia pripravili takú ukrutnú smrť, kde sa mu vysmievali, bičovali ho, trňovou korunou korunovali a nakoniec ukrižovali. A postáť v Božom hrobe, odkiaľ Ježiš Kristus vstal...

Práve vtedy, keď som sa už tejto nádeje vzdával, nádej sa nevzdala. Pomohla jej prajná situácia a rozhodnutie manželky. A sen sa začal, ale opäť ako vo sne, premieňať sa na skutočnosť.

Do poslednej chvíľky som neveril, že budem kráčať po Svätej zemi. Čítame predsa noviny, počúvame správy... v hebronskej mešite žid zabil desiatky moslimov, v Jerichu sa trúbi na poplach, v Gaze to vrie, na Golanských výšinách niet mieru, nad prameňom Jordánu tečie krv a vteká do posvätných vôd, Galilea pije krv z posvätného Genzaretského jazera a platí za ňu ľudskou krvou. Jedni sa po dvoch tisícročiach vrátili domov, do zasľúbenej zeme, a druhých z domu, z vlasti vyháňajú. V Svätej zemi každý národ chce byť doma.

Radosť mi z tejto „najdrahšej“, najmilšej, dušu po-

vznášajúcej turistickej púte teda kalil aj strach z boja Židov a Palestíncov o domov. Únosy lietadiel, atentáty na turistov, útoky na autobusy, prepady na uliciach, boj o pôdu a Jeruzalem. Všetličo sa písalo, šíriło po svete, masmédiá vystríhali, blízki radili: sed' doma, netúlaj sa ani po uliciach slovenských miest, nejazdi po cestách preplnených pliahou sveta – autami, vzdaj sa púte do Svätej zeme, kým je čas. Najlepšie cestovanie, putovanie je predsa prstom po mape. A ty to vieš. Veď ako bývalý vojenský mapár sa jej predsa venuješ aspoň dvakrát do týždňa, lebo mapu čítaš ako knihu.

Ale cestovné lístky na lietadlo zo Schwechatu do Tel Avivu sú už kúpené. A neboli lacné. Teda žiadne váhanie, žiadne špekulácie. Ide sa! Dal si sa na turistickú vojnu, tak bojuj! Vykročil si na dlhú púť, teda putuj a doputuj. A podaj o nej správu svojim a po svojom.

Je modlitba na t'archu?

Nebol to iba jeden, ktorý ma Svätou zemou strašil. Nechod', hovoril mi ten, čo už na veľkej púti bol, tam sa budeš musieť veľa modliť, štyrikrát denne byť na svätej omši, na turisticky zaujímavých miestach počúvať kázne. Ohlúpneš, ducharina t'a ovládne. Poznám t'a, ty nie si na to stavaný, duševne pripravený, teba iní filozofi učili. A navyše, ak nemáte na trase Mŕtve more, nemá zmysel robiť túto náročnú cestu.

Poznám tieto typy radcov a poradcov. Dobré je len to, čo sa páči im. Im sa páči turistika svetská, s návštevou chrámov i barov, atrakcií tela a nenáročných akcií ducha.

A tak pod vplyvom zapáleného radcu som chcel či nechcel, uvažoval o modlitbe.

Čo je vlastne modlitba? Odriekavanie textov z modlitebnej knižky bez sústredenej mysle a uvedomenia si, že sa modlitbou s Niekým nepoznaným spájaš, alebo sa mu snažíš priblížiť, prihovoriť sa mu, poprosiť ho...? Ale nežobroniť, nežiadať nemožné, teda nemodliť sa zištne, t. j. modlitbou niečo získať.

Nič nie je zadarmo? Ani modlitba? Modlitba na získanie hmotných statkov je pozostatok pohanskej viery v nás, viera v silu a moc pohanských bohov.

Pokúšam sa obrátiť modlitbu pred radcom, ktorému je príťažou. Ako? Tým, že modlitbu považujem za psychickú, duševnú záležitosť, ba takmer za liek. Ateista pohrdajúci modlitbou sa možno častejšie „modlí“ ako veriaci, a to tým, že sa uvoľní, že dušu otvorí pokore a úprimne sa zamyslí nad svojím konaním, čo urobil dobre a čo zle, že vo chvíli meditácie vyženie zo seba nadradenosť, zlobu, závisť, spupnosť, že sa zamyslí nad svojím príchodom na svet i nad odchodom zo sveta. V meditáciách – „modlitbách“ sa ľudský duch odpúta od tela, zeme a spolu s myslou sa pýta, kde sa tu vzala naša Zem, naša Galaxia, náš život, ako vznikol, kto ho stvoril, ako zanikne...

Človek, čo aj povrchne znalý Biblie, a to opäť či je teista, alebo ateista, už jej čítaním sa „modlí“, uvažuje nad biblickým zápisom histórie ľudstva, národov, najmä tých, ktoré žili a žijú na Strednom Východe. Ich

náboženstvá sa miešali, ovplyvňovali, oplodňovali. V najkultivovanejšej, najnormálnejšej, človeka poľudšťujúcej podobe sa v Starom i Novom zákone dostali aj k nám. Ich čítanie je modlitba. Po tejto modlitbe nie je možné nemeditovať, nepýtať sa, neodpovedať si, nez múdrieť, nespokornieť.

Nie som teológ, neviem inakšie zdôvodniť, čo považujem za modlitbu, tomu, čo ma ňou straší. Nemám na tú otázku inú odpoveď ako to, že modlitba v rôznych podobách a prejavoch, od tej najbežnejšej a každodennej „Otče náš, ktorý si na nebesiach...“ po tú najfilozofickejšiu smeruje k jednej nepoznanej a nikým nevidenej Sile, ktorá nie je len nad nami na Nebi alebo vo vzdialenej Galaxii, či kdesi inde a ešte ďalej, ale najmä k tej, ktorá je všade a je nielen absolútnou, ale aj Absolútnom.

Človek sa modlitbou snaží priblížiť k nej, spoznať ju, splynúť s ňou, slúžiť jej, milovať ju, povýšiť ju na Lásku. Bez nej totiž nebude života na Zemi.

Človek sa chce niekomu dôvernému otvoriť, vyznať zo svojich chýb i pochybností, veriac, že sa mu Všemohúci nevysmeje, ba ani ho nepotrestá. Naopak, úprimne vyznané hriechy mu odpustí a on môže začať odznova. Len na ňom bude záležať, či staré chodníčky – staré hriechy bude považovať za čosi nové.

Do čoho, do akej meditácie som sa to pustil? Prinútil ma k tomu ten, čo ma strašil modlitbami, omšami, a ja som sa zrazu nad nimi ešte pred cestou doma zamyslel. Nie, neprevrátil som kabát, len som sa zamyslel. A to len troška a veľmi povrchné, ale aj tak mám z tejto nedokonalkej meditácie potešenie.

Na celom svete sú posvätné miesta, kde sa ľudia modlia, vzdávajú úctu niečomu pradávnemu. Na svete

je veľa svätých miest, hôr, jazier, morí, údolí, kameňov, jaskýň, pyramíd, katakomb, cintorínov, chrámov, ale Svätá zem je len jedna, patriaca židom, moslimom, kresťanom a všetkým ľuďom, a tá sa nachádza v Izraeli, Palestíne, Sýrii a Jordánsku či v Egypte.

Ak budem v Monte Carle, budem hrať ruletu (len za čo?), v Cannes budem päťkrát za deň chodiť do kina a stúpať po odtlačkoch rúk a nôh slávnych filmových hviezd, v Miláne pôjdem na operu alebo aspoň pred operu, na Sicílii budem obdivovať sopku a báť sa mafistov, v Benátkach sa plaviť na gondole po vodných uliciach. Čo teda budem robiť v Svätej zemi? To, čo iní. Dávať sa, obdivovať a v tom obdiv sa aj bez slov modliť a citovo hodovať. Či návšteva Svätej zeme nie je výzvou na duševné hodovanie? Možno sa v Svätej zemi nemodliť? Možno, ale len tomu, kto si neuvedomí, že chodí po miestach, po ktorých kráčali nohy Ježiša Krista, jeho učeníkov, jeho Matky a veľkých prorokov. Modlitba je predsa rozhovor aj s nimi.

Nie, strašiaci priateľ, modlitba-meditácia na posvätných miestach biblických a historických mi nebude príťažou, ale upokojením. Pri jednej si spomeniem aj na teba. A keď sa vrátim, poviem ti, čo pre mňa bola modlitba a omša, či mi bola príťažou, alebo povznesením duše.